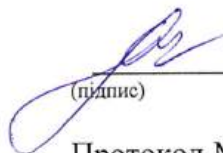

КИЇВ – 2025

Розробник: Валентин Стафійчук, кандидат географічних наук, доцент, доцент, кафедри
країнознавства та туризму

ЗАТВЕРДЖЕНО

Завідувач кафедри країнознавства та туризму

 проф. Ольга ЛЮБИЦЕВА
(підпис)

Протокол № 19 від «27» 06 2025 р.

Схвалено науково-методичною комісією географічного факультету

Протокол від «27» 08 2025 року № 7

Голова науково-методичної комісії

(підпис)

Наталія КОРОГОДА
(прізвище та ініціали)

«27» 08 2025 року

ВСТУП

1. Мета дисципліни – ознайомлення здобувачів освіти з етапами формування та сучасною структурою політичної карти Африки. Формування у них потреби пошуку глибинних причин, у першу чергу історико-географічних, для розуміння існуючих нині політико-географічних проблем між державами та всередині держав. На цій основі підготовка магістрів до розв’язання задач дослідницького та інноваційного характеру у сфері державного та регіонального управління, просторового планування, міжнародного співробітництва та громадянського суспільства у проєктно-пошуковій та науково-дослідній діяльності з використанням поглиблених знань та розуміння соціально-політичного контексту Африканського континенту.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. Базове опанування суспільно-політичними та історико-географічними дисциплінами бакалаврського рівня.
2. Вміти визначати і аналізувати загальні причини, перебіг і наслідки суспільно-географічних процесів та історичних подій.
3. Володіти навичками аналізу, синтезу, моделювання ситуації, прогнозування, порівняння, роботи з картографічним матеріалом.

3. Анотація навчальної дисципліни: Дана навчальна дисципліна присвячена вивченню змін на політичній карті Африки в різні історичні періоди. Подається інформація про динаміку та основні складові політичної карти Африки в Античний час, Середньовіччя і Новий час; особливості формування і динаміку колоніальних імперій; зміни політичної карти та системи міжнародних відносин після Версальсько-Вашингтонської та Ялтинсько-Потсдамської систем мирних договорів; етапи деколонізації. Деталізується сучасна структура політичної карти в розрізі історико-географічних регіонів. Акцентується увага на впливі сучасних суспільно-географічних процесів на структуру і перспективи політичної карти континенту.

4.Завдання (навчальні цілі) – сформувати знання та розуміння предметної області, уявлення про світовий процес державотворення на прикладі Африки, здатність аналізувати склад і будову територіально-політичних систем як складової геосфери на різних просторово-часових рівнях; закріпити понятійно-термінологічний апарат, що стосується територіально-політичних систем та політичної карти світу і здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації про них з різних джерел (ЗК08), у т. ч. іноземними мовами; показати взаємовплив між змінами політичної карти та світогосподарськими зв’язками; дати розгорнуту інформацію про історичні та сучасні форми державного і політико-територіального устрою, етапи формування та сучасну політичну карту континенту і її перспективи; закріпити здатність оцінювати фактори, що впливають на економічну, соціальну, культурну та політичну динаміку на різних рівнях просторової організації суспільства (СК04); спонукати до збереження та примноження моральних, культурних, наукових цінностей і досягнень суспільства на основі розуміння історії і закономірностей розвитку; виробити здатність ідентифікувати, аналізувати та пояснювати просторові взаємозв’язки, тенденції розвитку просторових процесів і явищ, просторові трансформації (СК06).

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Передумови та історію становлення держав і трансформацію політичної Африки	лекція, семінарське заняття	бліц-опитування, семінарське заняття, географічна номенклатура, тематичні контрольні роботи, залік	до 5%
1.2.	Етапи формування політичної карти; характерні ознаки, провідні держави і зміни політичної карти Античного часу, Середньовіччя, Нового і Новітнього часів	лекція, семінарське заняття		до 5%
1.3.	Вплив Великих географічних відкриттів на політичну карту регіону та динаміку колоніальних володінь у XV-XX століттях	лекція, семінарське заняття		до 5%
1.4.	Головні територіальні зміни і політичні наслідки Версальсько-Вашингтонської та Ялтинсько-Потсдамської мирних систем	лекція, семінарське заняття		до 5%
1.5	Причини, етапи і наслідки деколонізації	лекція, семінарське заняття		до 5%
1.6	Вплив сучасних суспільно-географічних процесів на політичну карту континенту	лекція, семінарське заняття		до 5%
1.7	Перспективи трансформації політичної карти під дією конфліктів, міжнародних гравців та змін міжнародної системи	лекція, семінарське заняття		до 5%
1.8	Структуру сучасної політичної карти Африки в розрізі історико-географічних регіонів	лекція, семінарське заняття		до 5%
2.1	Чітко визначати характерні риси та найважливіші складові політичної карти Африки та окремих історико-географічних регіонів на певних етапах формування	семінарське заняття	семінарське заняття, бліц-опитування, бесіда, дискусія, тематичні контрольні роботи, залік	до 10%
2.2	Прослідковувати зв'язки між сучасними внутрішньо- і зовнішньополітичними проблемами держав та їх історичним минулим	семінарське заняття		до 10%
2.3	Аналізувати передумови і наслідки подій та процесів, що вплинули на формування політичної карти континенту; застосовувати отримані знання для розуміння процесів на різних	семінарське заняття		до 10%

7. Схема формування оцінки: рівень досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається за результатами роботи на семінарах, написання 2-х тематичних контрольних робіт, бліцопитувань, здачі номенклатури.

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови їх опанування на належному рівні така:

- результати навчання – **1 (знання)** – до 40%;
- результати навчання – **2 (вміння)** – до 50%;
- результати навчання – **3 (комунікація)** – до 5%;
- результати навчання – **4 (автономність та відповідальність)** – до 5%

7.1. Форми оцінювання студентів: У курсі передбачено дві змістовних частини. Заняття проводяться у формі лекцій та семінарів, передбачені індивідуальні та групові завдання з історії формування політичної карти світу. Завершується дисципліна складанням заліку.

Семестрове оцінювання. Кількість балів, що студент отримує протягом семестру є сумою балів, що були отримані при оцінюванні усіх передбачених видів робіт.

7.2. Організація оцінювання. Упродовж семестру після завершення відповідних тем (див. тематичний план дисципліни) проводяться тематичні контрольні роботи (перша включає теми 1-3, друга – 4-7). Тематичні контрольні роботи проводяться у формі тестів та відкритих запитань і покликані виявити знання отримані при опануванні відповідних тем. Кожна з робіт оцінюється максимум у 10 балів. Студенти, які отримали за підсумкову контрольну роботу меншу за мінімально передбачену кількість балів, перескладають її.

На лекціях та семінарах для виявлення рівня засвоєння відповідних знань впродовж семестру проводять бліцопитування, які у підсумку формують до 10 балів (підсумковий бал – середнє арифметичне усіх опитувань, кожне з яких оцінюється у 5 балів за кожну змістовну частину).

Семінари проходять згідно робочої навчальної програми за передбаченим розкладом. Частина семінарів передбачає засвоєння певних тем і закріплення певних навичок завдяки обговоренню та виконанню конкретних завдань безпосередньо в аудиторії. Кожен виступ на семінарі та активна участь у обговоренні питань оцінюється по 5-бальній шкалі.

Робота під час семінарських занять загалом включає:

- участь в обговореннях актуальних питань, пов'язаних із формуванням політичної карти світу (до 20 балів);
- складання географічної номенклатури, що пов'язана із сучасною політичною картою Африки. Перевіряється за допомогою контурної карти. Ці роботи виконуються і здаються день в день. Сумарно за них студент може набрати до 10 балів.

Оцінювання за формами контролю:

	ЗЧ1		ЗЧ2	
	<i>Min. –18 балів</i>	<i>Max.– 30 балів</i>	<i>Min. – 18 балів</i>	<i>Max.– 30 балів</i>
Семінар	«3» x 2 = 6	«5» x 2 = 10	«3» x 2 = 6	«5» x 2 = 10
Номенклатура	«1,5» x 2 = 3	«2,5» x 2 = 5	«1,5» x 2 = 3	«2,5» x 2 = 5
Бліцопитування	«3» x 1 = 3	«5» x 1 = 5	«3» x 1 = 3	«5» x 1 = 5
Тематична контрольна робота *	«6» x 1 = 6	«10» x 1 = 10	«6» x 1 = 6	«10» x 1 = 10
«1» мінімальна/максимальна оцінку, яку може отримати студент. 1 - мінімальна/максимальна залікова кількість робіт чи завдань. * – усі тематичні контрольні роботи (ТКР) мають розрахунково-аналітичний характер				

Умови допуску до заліку: Рекомендований мінімум для допуску до заліку – 36 балів: при цьому студент має прийняти участь не менш ніж у третині семінарів, здати номенклатуру, подати аналітичну записку та написати обидві тематичні контрольні роботи. Для студентів, які

набрали сумарно меншу від 36 балів кількість, обов'язковою умовою для отримання допуску до заліку є написання рефератів за питаннями пропущених чи недостатньо засвоєних тем.

Підсумкове оцінювання у формі заліку. Залік проводиться в письмовій формі у вигляді розгорнутих і тестових завдань. **Максимальна** кількість балів на заліку – **40 балів**; **мінімальна** кількість балів, які додаються до семестрових – **24 бали** (60% від максимальних балів, що відводяться на залік).

При простому розрахунку отримуємо:

	Змістовна частина 1	Змістовна частина 2	Залік	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	<i>18</i>	<i>18</i>	<i>24</i>	<i>60</i>
Максимум	30	30	40	100

Загалом формування оцінки спирається на «Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка» (друга редакція), що введено в дію наказом ректора № 170-32 від 11 квітня 2022 року.

7.3. Шкала відповідності:

Зараховано	60-100
Не зараховано	0-59

8. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		лекції	семінари	самостійна робота
Змістовна частина 1. Історико-географічні особливості трансформації політичної карти Африки до початку XX століття				
1	Вступ. Тема 1. Античність та Середньовіччя: осередки державотворення	2	2	14
2	Тема 2 Трансформація політичної карти Африки в Новий час: держави доколоніальної доби	2	2	14
3	Тема 3. Трансформація політичної карти континенту в період колонізації	2	2	14
Разом за ЗЧ 1		6	6	42
Змістовна частина 2. Історико-географічні особливості трансформації політичної карти Африки у XX – на початку XXI століття				
4	Тема 4. Деколонізація Африки: трансформація політичної карти у 1920-1970-х роках	2	2	12
5	Тема 5. Трансформація політичної карти Африки у період «Холодної війни»	2	2	12
6	Тема 6. Трансформація політичної карти Африки у 90-х роках XX - на початку XXI століття	2	2	12
7	Тема 7. Сучасна політична карта Африки та її можливі трансформації. Сучасний стан і перспективи дипломатичних та політичних відносин України з державами Африки	2	2	12
Разом за ЗЧ 2		8	8	48
	ВСЬОГО	14	14	90

Загальний обсяг 120 год., в тому числі:

Лекцій – **14 год.**

Семінари – **14 год.**

Консультації – **2 год.**

Самостійна робота – **90 год.**

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

А. ОСНОВНА

1. Головченко В. І., Рубель В. А. *Нова історія Азії та Африки: колоніальний Схід (кінець XIX – друга третина XX ст.)*. Київ : Либідь, 2010. 520 с.
2. Кіндер Г., Хільгеман В. *Всесвітня історія*. Dtv-Atlas. Київ : Знання-прес, 2001. 631 с.
3. Clark J. D. (ed.), *The Cambridge History of Africa. Volume 1: From the Earliest Times to c.500 B.C.*, Cambridge University Press, 1982, (e-book 2008).
4. Gray R. (ed.), *The Cambridge History of Africa, Volume 4: From c.1600 to c.1790*, Cambridge University Press, 1975, (e-book 2008)
5. Crowder M. (ed.), *The Cambridge History of Africa, Volume 8: From c.1940 to c.1975*, Cambridge University Press, 1984, (e-book 2008).
6. Donnelly Fage J. (ed.) *The Cambridge History of Africa. Volume 2: From c.500 B.C. to A.D. 1050*, Cambridge University Press, 1979, (e-book 2008).
7. Flint J. E. (ed.), *The Cambridge History of Africa, Volume 5: From c.1790 to c.1870*, Cambridge University Press, 1977, (e-book 2008).
8. Oliver R. & Sanderson G. N. (eds.), *The Cambridge History of Africa, Volume 6: From 1870 to 1905*, Cambridge University Press, 1985, (e-book 2008).
9. Oliver R. (ed.), *The Cambridge History of Africa, Volume 3: From c.1050 to c.1600*, Cambridge University Press, 1977 (e-book 2008).
10. Parker, J. (Ed.), Adjaye, D. *Great Kingdoms of Africa*. London : Thames and Hudson, 2023.
11. Roberts A. D. (ed.), *The Cambridge History of Africa, Volume 7: From 1905 to 1940*, Cambridge University Press, 1986, (e-book 2008).
12. Shillington K., *History of Africa*, 4th edition, Bloomsbury Academic, 2019.

Б. ДОДАТКОВА

13. *Етнополітична карта світу XXI століття: Методичний і предметний коментарі* / Жук П., Мазур Н., Соломонюк Р., Турчак Р. Тернопіль : Мандрівець, 2000. 240 с.
14. Лажнік В. Й. Невизнані державні утворення як об'єкти сучасної політичної карти світу. *Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. Географічні науки*. 2008. № 1. С. 202-211.
15. *Міжнародні відносини та зовнішня політика (1945-70-і роки) : підручник* / В. А. Манжола та ін. Київ : Либідь, 1999. 558 с.
16. Стафійчук В. І. *Політична географія світу* : навч. посіб. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. 306 с.
17. Стафійчук В., Малиновська О., Остроух В. Дипломатичні та політичні відносини України з державами Африки на сучасному етапі, *Економічна та Соціальна Географія* / *Економічна та соціальна географія*, 94, 6-27, 2025. DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-7154/2025.94.1>
18. Фалоїн Д. *Африка – не країна. Розвінчуючи стереотипи про строкатий континент*. Київ : Наш формат, 2025. 304 с.
19. Філліпс К. *Поля битв. 10 конфліктів, які пояснюють новий Близький Схід*. Київ : Стилет і стилос, 2025. 400 с.
20. Шлапак А. *Хронологічні таблиці з Нової історії країн Азії та Африки. XVI ст. – поч. XX ст.*: довідник. Київ : Саміт-книга, 2018. 464 с.
21. Boahen A. A. (ed.), *General history of Africa, VII: Africa under colonial domination, 1880-1935*, UNESCO, University of California Press, (1985), URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000184296>
22. *Conflict Barometer* : веб-сайт. URL: <https://hiik.de/konfliktbarometer/bisherige-ausgaben/>
23. Dunnigan J. F., Bay A. *A quick and dirty guide to war: ...* Paladin Press, 2008. 640 p.
24. *The Journal of African History* : веб-сайт. URL: <https://www.jstor.org/journal/jafricanhistory>
25. *World History Encyclopedia* : веб-сайт. URL: <https://www.worldhistory.org/>